

Vietnamkriget – ett rättfärdigt krig?

En normativ studie om USA:s krigsföring i Vietnamkriget

Malin Christiansen
Susanna Olsson Alvebro

Abstract

Vietnamkriget är ett omdebatterat krig. Det som framförallt har diskuterats är USA:s krigsföring. Uppsatsen behandlar huruvida USA:s krigsföring i Vietnam kan rättfärdigas eller inte utifrån Walzers *Just War Theory* med fokus på *Jus in Bello*. *Jus in Bello* behandlar två olika kriterier. Det första är om de medel som används är i proportion till de mål man har (Proportionalitetsprincipen). Det andra är hur icke-stridande ska behandlas i strid (Diskriminering av icke-stridande). För att vi skulle kunna komma fram till en slutsats om det går att rättfärdiga USA:s krigsföring har vi valt att välja ut tre betydande operationer; Operation Rolling Thunder, Operation Crimp och Operation Linebacker II. Alla dessa bedrevs av USA. Då vi har analyserat dessa operationer som bedrevs utifrån de två kriterierna inom *Jus in Bello* har det visat på en orättfärdig krigsföring i samtliga fall. Vi har kommit fram till detta genom att vi vägt de olika argumenten mot varandra och operationerna har inte uppfyllt något av kriterierna inom *Jus in Bello*.

Nyckelord: Vietnamkriget, Operation Rolling Thunder, Operation Crimp, Operation Linebacker II, Jus in Bello, rättfärdigt krig, proportionalitetsprincipen, diskriminering av icke-stridande

Antal ord: 9939

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Innehållsförteckning.....	3
1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och Frågeställning.....	6
1.2 Metod.....	7
1.2.1 Intersubjektivitet.....	8
1.2.2 Operationalisering av begrepp.....	8
1.2.3 Avgränsningar.....	9
1.3 Teori.....	10
1.3.1 Jus in Bello.....	10
1.4 De två kriterierna för Jus in Bello.....	11
1.4.1 Proportionalitetsprincipen.....	11
1.4.2 Diskriminering av icke-stridande.....	12
2. Vietnamkriget – De tre operationerna.....	14
2.1 Krigsföringen i Operation Rolling Thunder.....	15
2.2 Krigsföringen i Operation Crimp.....	16
2.3 Krigsföringen i Operation Linebacker II.....	17
3. Analys.....	18
3.1 Operation Rolling Thunder.....	18
3.1.1 Proportionalitetsprincipen.....	18
3.1.2 Diskriminering av icke-stridande.....	19
3.2 Operation Crimp.....	20
3.2.1 Proportionalitetsprincipen.....	20
3.2.2 Diskriminering av icke-stridande.....	21
3.3 Operation Linebacker II.....	22

3.3.1 Proportionalitetsprincipen.....	22
3.3.2 Diskriminering av icke-stridande.....	23
4. Slutsats	25
5. Referenser.....	27

1 Inledning

Vietnamkriget började långt innan USA:s inblandning 1963. USA såg konflikten i Vietnam som en aggression från en kommunistisk regerings syn (Nordvietnam) mot en icke-kommunistisk regerings syn (Sydvietnam) (Nye Jr 2007 s. 218). USA fruktade att en dominoeffekt skulle uppkomma i Sydvietnam på grund av kommunismens kraftiga expansion (Ibid s. 218). Det var detta som USA ville förhindra (Ibid). Krig har genom tiderna alltid skapat civilt lidande, men kostnaderna i form av döda och lidande av de civila i Vietnamkriget var ovanligt stort (Ibid s. 217). Operationerna som USA genomförde var många till antalet (Smedberg 2008 s. 124). Några av operationerna var mer betydande och större än andra. *Operation Rolling Thunder*, *Operation Crimp* och *Operation Linebacker II* hör till några av de mest betydande i Vietnamkriget.

Vietnamkriget och framförallt USA:s inblandning har varit och är fortfarande omdiskuterat (Dowswell 2004 s. 20). Våldsamma protester hördes under de senare åren av krigen och det fanns även soldater som vägrade att tjänstgöra i Vietnam. Många ville även att USA skulle dra sig ur Vietnam (Smedberg 2008 s. 201). Den lilla flickan som springer undan efter en Napalmattack har knappast undgått någon och det är bara ett exempel på hur de civila drabbades i kriget (Moorcraft, Taylor 2008 s. 86). Många barn föddes med missbildningar på grund av den napalm som USA släppte över Vietnams skogar och marker (Smedberg 2008 s. 197).

Många är nog överens om att den krigföring som USA förde i Vietnamkriget var grym och skadade många civila. USA framförde ett argument för sin krigsföring att de ville rädda Sydvietnam från de hemskheter som den kommunistiska regimen i Nordvietnam skulle utsätta dem för (Smedberg 2008 s. 125).

Vi är medvetna om att Vietnamkriget redan är mycket ifrågasatt på grund av den krigsföring som bedrevs. Just på grund av att Vietnamkriget är ett så omdebatterat krig skulle det vara intressant att faktiskt undersöka om krigsföringen på något vis skulle kunna rättfärdigas med hjälp av *Jus in Bello*. Vietnamkriget är även intressant på grund av att det var det första kriget som ledde till så mycket protester från allmänheten som det faktiskt gjorde. Alla dessa argument är vår motivering till varför det är intressant att undersöka Vietnamkriget.

För att kunna föra en argumentation kring huruvida USA:s krigföring i Vietnamkriget var rättfärdigat eller ej kommer vi att använda oss av Walzers Just War Theory och då med inriktning på *Jus in Bello*. Just War Theory tar upp både hur länder rättfärdigar att gå in i krig (*Jus ad Bellum*) och hur länder ska agera vad gäller krigsföringen (*Jus in Bello*). Vi kommer endast att rikta in oss på *Jus in Bello*, eftersom vi anser att det är den delen av teorin som är intressant att

analysera i fallet Vietnam. Vårt argument till varför vi har valt att fokusera på *Jus in Bello* är på grund av att vi anser att det som sker i krigsföringen är det som drabbar landet och den civila befolkningen mest. Vi vill därför undersöka hur krigsföringen från ett stridande och dominant land kan påverka en hel befolkning och ett helt land. Argumenten kring hur USA rättfärdigade att gå in i Vietnam är inte lika intressant ur synvinkeln hur den civila befolkningen drabbades, och därför har vi valt att inte lägga så stort fokus på *Jus ad Bellum*. Vårt fokus på *Jus in Bello* beror alltså på att vi anser att krigsföringen som fördes under kriget ledde till långvariga effekter för hela befolkningen i Vietnam. Det är effekterna från krigsföringen som har skadat de civila, och det är dessa effekter som vi är intresserade av. Sättet som man valde att föra kriget på har orsakat katastrof i ett helt land även långt efter krigets slut. Walzer tar även upp *Jus post Bellum*, alltså hur länder ska agera efter krigets slut. Vi kommer endast att kommentera detta mycket övergripande då teorin inte är så utvecklad och då utrymme till en diskussion kring detta inte är möjlig på grund av denna uppsats omfång.

Det finns två kriterier som tas upp inom *Jus in Bello*. Dessa är ”Proportionalitetsprincipen” och ”diskriminering av icke-stridande”. Proportionalitetsprincipen syftar till att de medel som används måste vara proportionella mot målen, det är inte tillåtet att använda överdrivna medel för att uppnå sina mål (Beckman, Mörkenstam 2009 s. 255). Diskriminering av icke-stridande innebär att våldet som används ska rikta sig mot de stridande soldaterna och inte mot civilbefolkningen (Walzer 2004 s. 17-18). Dessa kriterier kommer vi att utveckla under teoridelen (se sidan 8).

Michael Walzer är en teoretiker som tar upp diskussionen om hur krig kan rättfärdigas eller inte. Hans argument kring *Jus ad Bellum* handlar om besluten om att gå i krig, och argumenten om *Jus in Bello* handlar om hur man ska begränsa krigets omfattning och utförande när det väl startat (Ibid s. xiii).

Disponeringen av uppsatsen kommer att börja med att klargöra vårt syfte och den frågeställning vi kommit fram till. Sedan tar vi upp de avgränsningar som vi har gjort. Efter detta kommer en beskrivning av teorin om Just War och teorins historia samt en beskrivning av hur teorin ser ut idag. Störst vikt kommer att läggas vid beskrivningen av *Jus in Bello*, den delen av teorin som vi har valt att fokusera på. Sedan följer en sammanfattning av Vietnamkriget och viktiga händelser. Vidare kommer vi beskriva de tre operationerna som vi senare ska analysera med hjälp av Just War Theory. Operationerna analyseras och vi ska sedan göra ett försök till att besvara frågan om USA:s krigsföring i dessa tre operationer kan rättfärdigas eller inte med hjälp av *Jus in Bello*.

1.1 Syfte och Frågeställning

Syftet med vår uppsats är att ge en annan och ny bild än den som redan finns av Vietnamkriget. För att få en ny bild av kriget kommer vi att applicera Walzers argument som han för i boken ”*Arguing about war*” på de utvalda amerikanska operationerna Rolling Thunder, Crimp och Linebacker II. Vi analyserar de tre

olika operationerna utifrån *Jus in Bello*. Vi har valt operationerna på grund av att de sker i olika skeden i kriget samt att de alla tre är väluppmärksammade och var stora operationer. Vi anser att de tre operationerna på något vis ska kunna sammanfatta USA:s krigsföring i Vietnamkriget. Vi har valt Vietnamkriget på grund av att det är ett omdebatterat krig som många känner till och har en åsikt om, samt att det präglade världen både politiskt och militärt.

För att avgränsa vår uppsats har vi även valt att endast se till hur USA:s krigsföring bedrevs. Vi kommer alltså endast att fokusera på ena sidan av kriget. Vi kommer att sammanfatta de argument som USA förde för att gå in i Vietnam, men endast på ytan, eftersom vi kommer att lägga större vikt vid *hur* själva krigföringen bedrevs.

Vår frågeställning är:

Går USA:s krigsföring i Vietnamkriget att rättfärdiga enligt Jus in Bello?

1.2 Metod

Vår analys är en normativ studie då vi själva kommer att föra en argumentation kring huruvida USA:s agerande i Vietnamkriget kan rättfärdigas eller inte inom ramarna för *Jus in Bello*. För att testa detta krävs det att vi belyser alla argument för och emot USA:s agerande (Esaïsson m.fl. 2007 s. 44). Tyngdpunkten för vår normativa studie kommer att vara argumentationen (Lundquist 1993 s. 106). Vi kommer att bygga våra argument på både empiriska och normativa perspektiv (Ibid). De bevis som finns för argumentationen kommer att redovisas och genom att vi för en dialog kring dessa kommer vi att konfrontera de empiriska och normativa perspektiven och på så sätt komma fram till en syntes (Ibid). Vi kommer inte att kunna ”bevisa” om USA:s agerande var rättfärdigat eller ej, men vi kommer att föra en argumentation kring huruvida deras krigföring var rättfärdigat eller ej (Ibid). Vår förhoppning är att vi ska finna ett argument som kan anses vara mer övertygande än de andra och på så sätt avgöra om krigföringen var rättfärdigad eller ej (Ibid). Det finns inga hårda och specifika regler för den normativa diskursen, vilket innebär att vi inte kommer kunna bevisa teser på samma sätt som inom den empiriska diskursen (Ibid). Normativa frågor försöker att ge svar på vad som är rätt och fel och hur något bör vara och hur detta kan rättfärdigas (Badersten 2006 s. 7). Den normativa teorin handlar alltså om olika värden (Ibid). Badersten skriver ”med normativ analys avses strävan efter att på vetenskapliga grunder problematisera och rationellt argumentera för ställningstaganden i värdefrågor (...)” (Ibid s. 8). Vi kommer att använda oss utav något som Badersten kallar ”Givet att-analys” (Ibid s. 44). Denna går ut på att ”(...) problematisera och jämföra olika svar på bör-frågor” (Ibid). Vi kommer alltså att utgå ifrån att teorin om Just War är accepterad och genom detta kommer vi sedan att ta ställning till om krigsföringen i Vietnamkriget kan rättfärdigas eller inte.

Genom att vi använder Walzer's teori om Just War strävar vi efter att förklara vad som har skett i just fallet Vietnam utifrån Just War Theory (Esaïsson m.fl. 2009 s. 42). Den normativa diskussionen som Walzer för är om och hur vi skulle kunna mäta rättvisa. Hur kan man till exempel mäta den moraliska kostnaden för mord? Och i vilken typ av mått skulle man i så fall mäta? Walzer menar på att hur vi än lyckas mäta detta så kommer mätningen aldrig att vara tillräcklig. Vi kan sätta ett pris vad gäller livsförsäkring på en människa, men Walzer menar att vi aldrig kan göra detsamma vad gäller själva utförandet av att ta en annan människas liv (Walzer 2004 s. 38). Detta är ett av problemen med denna typ av normativa frågeställningar och den normativa metoden.

1.2.1 Intersubjektivitet

Vi har genom att vi använder oss av Just War Theory och *Jus in Bello* använt oss av teorier som är erkända och genom detta lagt fram de argument och principer som finns för att visa för läsaren hur vi har gått till väga och vilka metoder som vi har använt. Detta är viktigt för uppsatsens kritiserbarhet (Badersten 2006 s.75). De argument vi för i uppsatsen kan på så vis inte klassas som ”eget tyckande” då grunden för argumenten går att finna i teorin.

Då Vietnamkriget är ett omdebatterat krig hade vi från början en aning om åt vilket håll analysen skulle peka, men vi har trots detta siktat mot att endast studera de olika principer som går att finna i *Jus in Bello* och utifrån detta analyserat de olika operationerna. Vi har haft detta i åtanke under hela processen, vilket har lett till stor medvetenhet om hur våra egna åsikter skulle kunnat påverka resultatet av analysen. På så sätt har vi även kunnat vidhålla vår intersubjektivitet på ett bra sätt.

1.2.2 Operationalisering av begrepp

För att vi på något sätt ska kunna *mäta* om de tre valda USA-ledda operationerna i Vietnamkriget var rättfärdigade eller inte krävs det en operationalisering av begreppet. Då vi har valt att utgå från *Jus in Bello* så existerar det redan ett sådant ”mätverktyg” som bygger på två olika principer. Den första principen är Proportionalitetsprincipen och den andra är diskriminering av icke-stridande. Det är med hjälp av dessa två kriterier som vi kommer att mäta om operationerna går att rättfärdiga eller ej. För att förtydliga hur vi ska mäta de två kriterierna inom *Jus in Bello* kommer vi att operationalisera dessa var för sig.

Proportionalitetsprincipen innebär i korthet att de medel som användes i krigsföringen ska vara proportionella mot de mål man vill uppnå. Vi kommer att *mäta* detta genom att se till vilken typ av vapen som har använts och hur de har använts. När vi ser till hur de har använts kommer vi att kontrollera om de har använts på ett genomtänkt och målinriktat sätt och att de inte använts vårdslöst. Den typ av vapen som har använts måste vara i proportion till den ”skada” (mål)

som angriparen räknat med. Det ska inte vara några ogenomtänkta angrepp som medför oproportionellt mycket skada. Vi vill helt enkelt se om USA har gjort sitt bästa för att hålla skadenivån till ett minimum.

Diskriminering av icke-stridande innebär i korthet att civilbefolkningen ska uteslutas och skyddas från krigsföringen. Detta kommer vi att *mäta* genom att kontrollera vilka åtaganden som har gjorts från USA:s sida för att skydda de civila. Har USA:s soldater utsatt sig själva för någon typ av risk för att skydda de civila? Med risk menar vi till exempel om soldaterna har varit nere på marken och stridit för att rikta sina vapen mot rätt mål istället för att endast attackera från bombplan på hög höjd där det är svårt att träffa rätt mål. Vi kommer även att kontrollera om civila har evakuerats eller på något sätt varnats innan ett bombanfall.

1.2.3 Avgränsningar

En bild av reaktionerna kring Vietnamkriget är att krigsföringen från USA:s sida blev värre och värre med tiden. Detta kan ha berott på att media fick en allt större roll i slutet av kriget, vilket bidrog till mer information om situationen i Vietnam till allmänheten. Den här typen av empiriska förklaringar kommer vi inte att beröra i uppsatsen.

Vi kommer heller inte att sträva efter att försöka hitta nya förklaringar till hur USA:s krigsföring i Vietnamkriget skulle kunna ha rättfärdigats, och därmed alltså inte utveckla vår teori på så sätt (Esaïsson m.fl. 2007 s. 43).

Vi har valt att endast ta upp tre stora operationer under Vietnamkriget på grund av att det inte finns tillräckligt mycket plats eller tid för att kontrollera USA:s krigsföring under hela krigsperioden. Vi anser att vi med hjälp av dessa tre stora operationer ändå ska kunna ge en bild av den krigsföring som USA förde under kriget. Om en eller flera av dessa operationer inte går att rättfärdiga med hjälp av *Jus in Bello* innebär detta, enligt Walzer, att hela kriget inte kan rättfärdigas. På så sätt anser vi att det är fullt tillräckligt att endast studera dessa tre operationer. Man kan även argumentera för att det i sådana fall skulle räcka med att studera en operation och om denna inte är rättfärdigad skulle hela kriget inte gå att rättfärdiga. Då vi vill kunna ge fler bevis till vår slutsats och även ge en mer tydlig bild av hela kriget kom vi fram till att det inte är tillräckligt att endast studera en operation. Det är viktigt att poängtera att de operationer som vi har valt inte är några av de mest kritiserade under Vietnamkriget. Detta är ett val från vår sida då vi anser att det inte hade varit en rättvis analys om vi valt de mest kritiserade operationerna. De tre operationerna har vi valt på grund av flera skäl. Ett av dessa är att de är de tre största USA-ledda operationerna under kriget. Ett annat skäl är att den första operationen (Rolling Thunder) sker precis i början av kriget, den andra operationen (Crimp) sker strax därefter och den sista operationen (Linebacker II) sker i slutet av kriget, vilket gör att vi kan studera krigets olika faser och få en övergripande bild av USA:s krigsföring.

Det empiriska materialet kommer främst att bestå av litteratur, alltså mest av andrahandskällor. Då det finns mycket material om Vietnamkriget har vi valt att

fokusera och utgå ifrån ett litet urval av böcker. Vi anser att de böcker vi valt om Vietnamkriget är pålitliga källor och därför har vi valt att begränsa oss till dessa när vi sökt information om kriget.

1.3 Teori

Vi kommer använda oss utav Walzers teori om *Jus in Bello* som är en del av Just War Theory. Just War Theory är en gammal tradition som sträcker sig långt tillbaka i historien. Teorin har utvecklats aktivt sedan medeltiden och justerats i takt med de nya krigen. Från att ha varit en ren kyrklig tanketradition, med Augustinus och Thomas av Aquino som främsta företrädare (Walzer 2004 s. 4-5), till att, som den ser ut idag, vara en lagsamling av godtagbara och moraliska skäl till hur stater på ett försvarbart sätt ska engagera sig i krig (Mingst 2004 s. 230). Just War Theory innehåller två olika kriterier, *Jus ad Bellum* och *Jus in Bello*, som är oberoende av varandra. En stat kan följa *Jus ad Bellum* men sedan inte följa *Jus in Bello* korrekt. Kriget eller interventionen kan då ej ses som rättfärdigad (Walzer 2004 s. xi-xii). Krigets rättfärdigande döms utifrån hur motiverat kriget i sig är och hur det utkämpas (Beckman, Mörkenstam 2009 s. 252).

Det finns även ytterligare två traditioner som berör rättfärdigt krig. Dessa är Pacifismen och Realismen. Pacifismen utgår från att krig aldrig kan rättfärdigas moraliskt på något sätt (Ibid s. 248). Realismen anser att moral inte har något att göra med krig, utan det handlar om den makt som stater vill uppnå. Moral har inget samband med varför stater agerar på det sätt de gör i krig (Ibid s. 249). Vi har valt att utesluta dessa i vår uppsats på grund av att vi anser att krig i någon mån kan rättfärdigas samt att moral är en viktig del i rättfärdigandet av krig. Den makt som USA ville uppnå med Vietnamkriget är inte det som är intressant i denna analys och vi anser därför inte att vi har någon nytta av realismen i denna undersökning. Varför vi inte har valt Pacifismen är just på grund av att vi vill undersöka om krigsföringen är rättfärdigad eller. Pacifismens synsätt motsätter sig alla typer av krig, och då vi har valt att fokusera på *Jus in Bello* anser vi att Pacifismen ej är tillämpbar inom vårt undersökningsområde. Då krig ej kan rättfärdigas kan ej heller krigsföring rättfärdigas.

1.3.1 Jus in Bello

Jus in Bello (rätt i krig), är ett av två kriterier i Just War Theory som bygger på de etiska och moraliska bedömningarna av hur stater ska agera när kriget väl har börjat. Det är i huvudsak två kriterier som måste följas; (1) krigshandlingar ska riktas mot soldater och inte emot icke-stridande och (2) det våld som används

måste vara proportionellt mot en taktisk bedömning av enskilda insatsers effekter. Medel som leder till onödigt lidande ska inte användas (Walzer 2004 s. 17–18). Onödigt lidande var något som blev vardag i Vietnamkriget för många civila och många förknippar Vietnamkriget med bilden på den lilla flickan som kommer springande efter att hennes by helt oskyldigt blivit utsatt för en napalmattack (Moorcraft, M. Taylor 2008 s. 86). Vietnamkriget blev det första kriget där man tillämpade *Jus in Bello* (Smedberg 2004 s. 315-316).

Michel Walzer skriver att alla ansträngningar för att skydda civilbefolkningen från både direkta attacker och från säkerhetsskador måste prioriteras (Walzer 2004 s. 94). Han säger även att det spelar stor roll vilka måltavlor det attackerande landet har i sikte. Även om man ger order om att inte attackera civila, så kan man lätt orsaka civilt lidande genom att rikta in sig på mål där många civila direkt eller indirekt kan ta skada genom (Ibid s. 95). Ett exempel är ”vattenpumpningsstationer” som förser befolkningen med rent vatten, vilket leder till indirekt lidande för befolkningen då vatten är lika viktigt som mat (Ibid s. 96). Walzer gör skillnad på legitimiteten bakom att attackera soldater som flyr och soldater som försöker att ge upp. Det är legitimt att attackera soldater som flyr, men inte soldater som är villiga att ge upp (Ibid s. 97). Denna skillnad beror på att de soldater som försöker att fly kan tänkas komma tillbaka en annan dag för att attackera sina motståndare (Ibid).

Walzer tar även upp demokratisk politisk teori och säger att även om den, som han hävdar, endast har en liten del i Just War Teorin så kan den ändå kopplas till hur länder ska agera efter ett krigsslut (Ibid s. 164). Krig ska sluta med att den besegrade staten har en ledare, eller flera, som är valda av statens egen befolkning, eller åtminstone erkänd av dessa, och som är engagerade att skapa välfärd för statens medborgare (Ibid).

1.4 De två kriterierna för Jus in Bello

Här kommer vi att göra en presentation av de två kriterierna för *Jus in Bello*. Proportionalitetsprincipen går främst ut på att de vapen och medel som används ska vara proportionella mot de mål man har, men innefattar även att antal civila skadade ska vara proportionella mot de mål man vill uppnå. På så vis kan det tyckas att dessa två principer går lite in i varandra då de båda två på olika sätt innefattar civila. Diskriminering av icke-stridande innebär ju, som sagts tidigare, att de civila ska uteslutas från krigsföringen.

1.4.1 Proportionalitetsprincipen

Walzer tar upp att ett rättfärdigt krig innefattar att livsnödvändigheter så som mat och medicin måste släppas fram till civilbefolkningen oavsett vilken krigssituation staten befinner sig i (Walzer 2004 s. 86). Han säger även att förluster av både soldater och civila i krig måste vara proportionella mot uppställda mål (Ibid).

Walzer diskuterar hur krig någonsin kan vara legitima under moderna villkor eftersom kostnaderna alltid är större än fördelarna (Ibid s. 89). Det är svårt och rent utav omöjligt att beräkna eller ens försöka räkna på vilket värde som är högst av kostnaderna respektive fördelarna (Ibid). Det går inte att jämföra dessa med varandra på något säkert matematiskt sätt, så som Proportionalitetsprincipen föreslår (Ibid s. 89-90). Hur kan vi till exempel mäta värdet för ett lands självständighet mot det värde på de liv som det kanske kommer att kosta för att försvara detta? (Ibid s. 90). Han menar på att sanningen bakom Proportionalitetsprincipen är att ingen ledare, som inte är galen, bara på grund av att befria en stat eller nation, skulle välja att gå in i ett krig som skulle medföra att miljoner människor skulle bli dödade eller som hotade världen med en atombombförstörelse (Ibid).

Det finns inget rådande sätt att jämföra skillnaderna i kostnaderna för att gå in i ett krig och kostnaderna för att inte kriga (Ibid). Om vi tvingas att utveckla detta, givet att det finns vapen tillgängliga, så kommer krig helt säkert att orsaka katastrofala förluster (Ibid). Proportionalitetsprincipen skulle därför utesluta dessa typer av krig och därmed utesluta alla typer av krig, men detta sätt att mäta proportion är felaktig, enligt Walzer (Ibid). Vi måste istället fråga oss vilken typ av vapen som är rimliga att använda, hur de ska användas och för vilket slut de syftar till (Ibid s. 91).

När det kommer till motstånd aggression är teorin mer tillåtande, ibland befallande. Aggression är inte bara ett brott mot de formella regler som finns i det internationella samhället, det är även ett angrepp mot ett folk, ett hot mot deras vanliga liv och även mot deras psykiska överlevnad (Ibid). Det är därför som vissa aggressionshandlingar måste bekämpas och motarbetas, inte nödvändigtvis med hjälp av militär kraft, men med någon kraft (Ibid).

Sammanfattningsvis så innebär Proportionalitetsprincipen att antal civila dödade och oavsiktlig skadade (collateral damage) inte får vara oproportionellt om man ser till värdet på den militäriska segern (Ibid s. 137). Men då Walzer anser att inte han eller någon annan kan lyckas att mäta det relevanta värdet eller hur man ska specificera proportionalitet, lägger han istället fokus på hur allvarliga intentionerna om att undvika att skada civila är (Ibid). Proportionalitetsprincipen handlar om vilka medel man får använda sig av, och att de ska vara proportionella i förhållanden till de mål man försöker uppnå (Mörkenstam, Beckman 2009 s. 255). De krigande parterna bör använda sig av vapensystem och taktik som minimerar onödigt lidande. Ett exempel som inte kan anses som rättfärdigt är användning av kemiska vapen som bidrar till förstörelse och lidande, men inte är nödvändiga eller effektiva för att uppnå krigets målsättningar (Ibid).

1.4.2 Diskriminering av icke-stridande

Grundtanken bakom detta kriterium är att det ska läggas resurser på att förhindra att civila och alltså icke-stridande personer ska vara skyddade från både direkt våld och från oavsiktlig skada (collateral damage) (Walzer 2004 s. 94). Ett

krig är en strid mellan soldater, och civilbefolkningen ska vara skyddad från dessa strider (Walzer 2004 s. 10). Det är oundvikligt att soldater dödas i strid, men anfall riktade mot civila är inte nödvändigt (Beckman, Mörkenstam 2009 s. 254). Walzer menar att soldater ”väljer att delta i strid genom att de bär vapen och därför är att betrakta som ett legitimt mål, medan en civilperson inte gjort ett sådant val” (Ibid). Han menar på att det inte är mer än rätt att likställa dödandet av civila i ett krig med (någonting i närheten av) mord, och därför skulle alla krig som leder till att civila dör vara orättfärdiga (Ibid). Krig kommer alltid att vara ett moraliskt och svårhanterligt dilemma (Ibid s. 15). Walzer menar på att även om diskriminering av icke-stridande nu har blivit en militär nödvändighet, så står detta fortfarande i konflikt med andra, mer påtryckande, nödvändigheter (Ibid). Walzer menar på att de gamla metoder som användes tidigare kanske inte längre fungerar i den alltmer globaliserade tidens politik, vilket innebär att vi måste se över hur vi rättfärdigar krig idag (Ibid).

Walzer säger att det finns två olika sätt att se på kriteriet diskriminering av icke-stridande (Ibid s. 35). Det första synsättet är att de civila är skyddade av sin oskyldighet (Ibid). Det finns egentligen inget som skyddar de oskyldiga civila förutom just att de är oskyldiga och att det inte är moraliskt riktigt att attackera oskyldiga (Ibid).

Det andra synsättet hävdar att oskyldighet endast är ett värde som måste vägas mot andra värden i sökandet på den absoluta bästa utgången (Ibid). Walzer menar att båda dessa synsätt är så pass starka att vi inte kan bortse från någon av dem, inget synsätt kan konkurrera ut det andra (Ibid s. 36). Absolutismen hävdar att moral inte är något som vi kan förhandla om (Ibid). Att beskydda de oskyldiga, eller åtminstone att exkludera de från krigets strider är att agera rättfärdigt (Ibid). Och enligt absolutismen måste vi alltid agera rättfärdigt oavsett vilka konsekvenserna blir (Ibid). Rättvisa är ovärderligt och går inte att mäta och därför kan vi bortse från vilka konsekvenser ett agerande medför så länge vi agerar rättvist (Ibid).

Även rättfärdigade krig har och kommer att ha både politiska och moraliska anledningar fram till dess att rättvisa kan tala för sig själv (Ibid s. 94). Walzer diskuterar även möjligheten bakom att felaktiga handlingar i krigföringen ska kunna leda till att den stat som utfört handlingen blir tvungen att till exempel hjälpa till att bygga upp en stad igen om man har attackerat något som inte anses som rättfärdigt (Ibid s. 96).

För att kunna skydda civila från de strider och attacker som utkämpas mellan stater i krig krävs det att någon annan tar på sig risken som detta medför (Ibid s. 137). Vi kan inte skydda någon från en risk, utan att någon annan är villig att ta risken som beskyddare (Ibid).

I krig är det ibland oundvikligt att inte civila drabbas och ibland kan det vara tillåtet att utföra en handling med vissa onda effekter så länge avsikten med är att handlingens goda effekter överväger de onda effekterna (Beckman, Mörkenstam 2009 s. 255).

2 Vietnamkriget – De tre operationerna

Vietnamkriget började redan 1946 direkt efter Andra Världskriget och slutade med fallet i Saigon 30 april 1975 (Dowswell 2004 s. 52). Vietnam var kolonialiserat av Frankrike (Ibid s. 8). Då Andra Världskriget var slut började segermakterna Sovjetunionen och USA att bråka på grund av att de misstrodde varandra. Segermakterna var uppdelade i två olika lägen, demokraterna och kommunisterna (Ibid). Under Kalla Kriget stöttade USA Frankrike i Vietnam så att inte kommunismen i Nordvietnam skulle ta över i Sydvietnam. Frankrike förlorade dock kriget och fick kapitulera (Ibid s. 12). I en reaktion på det franska nederlaget läggs Dominoteorin fram av USA:s dåvarande president Dwight. Han varnade, att om Vietnam skulle falla för kommunisterna skulle andra stater följa efter (Nye Jr 2007 s. 218). 1954 började USA:s inblandning i Vietnam på riktigt. Diem som var en antikommunist blev president i Sydvietnam.

Utvecklingen i Vietnam blev alltmer hatisk då Diem började ge sig på den nordvietnamesiska gerillan (FNL) i söder. USA blev alltmer oroliga över utvecklingen i Vietnam. Om Diem skulle bli besegrad skulle kommunisterna ta makten och kommunismen sprida sig till grannländerna. USA kände att de måste stödja Diem till varje pris (Dowswell 2004 s. 17). USA:s inblandning ökade alltmer, både med militära rådgivare och med militärt stöd. 1964 öppnade nordvietnamesiska torpedbåtar eld mot amerikanska fartyg. USA:s president Johnson lade fram detta som att Nordvietnam ville hota amerikanskt flyg, vilket gav honom fria händer att agera i kriget (Dowswell 2004 s. 21).

Operation Rolling Thunder inleddes av USA i mars 1965. Det var den mest omfattande bombattacken någonsin (Ibid s. 22). Operationen leddes från Vita Huset i Washington där bland annat presidenten bestämde vad som fick och inte fick anfallas (Smedberg 2004 s. 125). Amerikanska plan fällde bland annat napalm (som är en brinnande vätska) över Vietnam och besköt de med maskingevär (Dowswell 2004 s. 24). Mellan 1965 och 1967 hade amerikanerna övertag genom deras överlägsna teknologi. Amerikanerna hade dock problem med FNL (Ibid s. 26-27). Runt nyåret 1968 hade USA blivit överraskad av Têt-offensiven och fler överraskningar väntade. FNL började anfalla isolerade amerikanska baser. USA hade förlorat många amerikaner och president Johnson började få svårt att argumentera för varför fler amerikaner skulle åka till Vietnam (Ibid s. 32). Johnson blev allt mindre populär och en annan presidentkandidat tog plats, president Nixon. Även Nixon ville få bort kommunismen från Vietnam genom att använda den militära makten. Nixon ville ge så mycket militär utbildning och utrustning som möjligt till Sydvietnam för att kriget skulle bli Vietnamesernas (Ibid s. 35). Trots intensiva utbildnings insatser såg det ut som att

sydvietnameserna skulle förlora och kommunisterna vinna, vilket ledde till att USA deltog mer än bara rådgivning och militärt bistånd (Ibid).

Operation Crimp påbörjades 1966 och gick ut på att amerikanerna skulle förstöra ett högkvarter av underjordiska tunnlar i Sydvietnam som hade stor betydelse för FNL. Amerikanerna rörde tunnarna med hjälp av tångas (Smedberg 2008 s. 151). Även denna operation blev ett nederlag för USA. Siktet var nu bara inställt på att vinna kriget så fort som möjligt (Ibid s. 213). USA och Nixon fick alltmer kritik för krigsföringen och avsaknaden av resultat (Ibid s. 228). Behovet av fred blev mer påtagligt, men fredsförhandlingarna som pågick i Paris gick trögt. Mindre operationer avlöste varandra, allt för att få nordvietnameserna att drivas bort (Ibid s. 210).

Alltmer hot riktades emot Sydvietnams reguljära armé (ARVN) och (den första) *operation Linebacker* som Nixon beordrade hjälpte inte ARVN:s ställning och inte heller till att fredssamtalen fick fart. På grund av detta beordrade Nixon den 18 december 1972 *operation Linebacker II* med syfte att tvinga ledningen i Hanoi till förhandlingar och fredsöverenskommelser (Ibid s. 254). Denna operation fick stark kritik runt om i världen, då USA försökte att inte attackera civila mål, men misslyckades (Ibid s. 255). Denna gång blev förödelsen för Nordvietnam stor. Efter elva dagars krig gick Nordvietnam med på fredsförhandlingar (Ibid s. 256). Både ledningen i Hanoi och i Washington ville komma fram till en uppgörelse.

Den 27 januari 1973 skrevs ett fredsfördrag på mellan USA, Nordvietnam, och provisoriska regeringen i Sydvietnam (PRR) (Ibid s. 257). Både USA och Nordvietnam övergav sina krav för fred (Ibid). USA tog snabbt efter detta hem sina trupper. I och med freden 1973 inträdde eldupphör, men då inga gränser drogs mellan ARVN och FNL i Sydvietnam utbröt det kraftiga strider när sidorna skulle försöka ta områden (Ibid s. 264). Ett gerillakrig utbröt i Sydvietnam 1973 där kommunisterna angrep byar och många nordvietnameser var rädda att deras angrepp emot Sydvietnam skulle bidra till att USA återvände (Ibid s. 269). Under 1974 hårdnade striderna alltmer, men USA ingrep inte (Ibid s. 272). Den 25 mars 1975 ville man få ett slut på kriget och Nordvietnam angrep Saigon. En nordvietnamesisk kommunistisk regim kom till i hela Vietnam (Ibid s. 284). Både USA och Vietnam gjorde stora förluster i Vietnamkriget (Ibid s. 258). Vietnam var efter krigets slut sönderbombat och mycket av landets industri- och transportsystem var helt förstörda (Dowswell 2004 s. 56).

2.1 Krigsföringen i Operation Rolling Thunder

Operation Rolling Thunder inleddes den 2 mars 1965 av USA som ville stoppa den ”dominoeffekt” som de trodde att kommunismen skulle kunna få och på så sätt ta över i Vietnam. USA:s president Johnson strävade efter att minimera dödandet av amerikanska soldater och därför använde man bombplan (Dowswell 2004 s. 21). Operationen pågick fram till oktober 1968 och USA hade då inte

uppnått sina mål och operationen misslyckades (Record 1998 s. 118).

Den amerikanske vice flygchefen sade strax innan operationen började att ”USA:s syfte och attityd är att se till att Nordvietnam upphör och drar in hornen av sin aggression, annars bombar vi tillbaka er till stenåldern” (Smedberg 2008 s. 125). Amerikanska plan bombade och förstörde industrier, vägar, broar och förråd i Nordvietnam. Tusentals vietnameser dog i bombbränderna (Dowswell 2004 s. 22). USA använde sig även av napalm som är en bensinblandning som fäster sig på kroppen och sedan fattar eld.

Målet med operationen var att försvåra infiltrationen av kommunistiska stridskrafter och underhållstransporter till Sydvietnam (Smedberg 2008 s. 125). De amerikanska piloterna hade order om att undvika civila mål, vilket inte alltid fungerade i stridens hetta, bomberna missade sina egentliga mål och åstadkom förödelse (Ibid s. 131). Operation Rolling Thunder var den mest intensiva mark- och flygstriden under kriget (Dowswell 2004 s. 23). Amerikanerna lyckades slå ut bland annat Nordvietnamesernas större broar. Nordvietnamesernas underhållstransporter drabbades dock inte av detta (Smedberg 2008 s. 135). USA uppnådde inget av sina mål i denna operation trots enorma flyginsatser och mängder med fallna bomber (Ibid s. 135).

2.2 Krigsföringen i Operation Crimp

Den största operationen dittills i Vietnamkriget under USA:s deltagande var *Operation Crimp* (Mangold, Penycate 1985 s. 45). Det var först tänkt att amerikanerna skulle finnas i Vietnam som rådgivare och ge material, men ju mer kriget trappades upp desto tydligare blev USA:s inblandning.

Operation Crimp startade den 8 januari 1966 med att USA använde B-52 plan som flög så högt att folk knappt hörde dem. Trycket från de trettio ton tunga bomberna som släpptes över Vietnam lämnade milslång stråk av förödelse (Ibid s. 44). Målet med operationen var att överta Vietcongs huvudkontor som var ”Nationella Fronten för Befrielse av Sydvietnams” högkvarter. Gerillan använde tunnlarna bland annat som gömställen vid strid (Ibid s. 46). Högkvarteret var dolt under marken och innehöll ett tunnelsystem med många kommunikationsmöjligheter och många mötesrum. Första dagen av operationen gick allt utan någon särskild svårighet och USA hade kontroll över hur granaterna föll (Mangold, Penycate 1985 s. 54). Under dag tre började flera allvarliga skador uppkomma, framförallt för amerikanerna (Ibid s. 54). Amerikanerna hade militära resurser, men kände inte till tunnlarna på samma sätt som FNL gjorde (Ibid s. 57). Amerikanerna röjde tunnlarna med tårgas och tätade eller sprängde dem för att försöka göra dem oanvändbara (Smedberg 2008 s. 151). Genom användningen av tårgas dödade USA inte bara vietnameser utan även deras egna soldater genom att den giftiga röken stannade kvar nere i tunnlarna (Mangold, Penycate 1985 s. 56). Tunnlarna var kraftigt försvarade av vietnameser och användes för basattacker mot den sydvietnamesiska huvudstaden Saigon. USA använde sig vid anfallet

även av napalm och av tungt artilleri och helikopter attacker (Smedberg 2008 s. 151). USA:s angreppsätt orsakade att civila förlorade sina liv och även att stora skog- och landområden förstördes där civila vietnameser hade sina jordbruk (Mangold, Penycate 1985 s. 58). Även civila byar förstördes (Ibid s. 54). De vietnameser som fanns på plats i tunnlnarna och skulle försvara dessa var framförallt många tonåringar som inte var förberedda på det angreppsätt som USA använde (Mangold, Penycate 1985 s. 49). USA misslyckades med sitt mål om att ta över tunnelsystemet och få bort fienden (Mangold, Penycate 1985 s. 60). Den 14 januari avslutades operationen (Ibid s. 58).

2.3 Krigsföringen i Operation Linebacker II

Operationen inleddes den 18 december 1972 och slutade den 29 december samma år (Smedberg 2008 s. 254). Det var den sista operationen i Vietnamkriget som USA var inblandade i. Det var från USA:s sida en operation med syftet att få Nordvietnam att förhandla om vapenvila och minska deras stridsvilja. Man hade satt upp specifika måltavlor så som järnvägar, radiostationer och kraftverk. ”Smarta vapen” och laser- och elektroniskt styrda bomber spelade en betydande roll i denna operation.

Linebacker II skapade många demonstrationer då operationen ansågs vara en form av tortyr där människor och en hel nation ännu en gång blev plågade (Ibid s. 255). Ändå hade USA fått restriktioner om att försöka begränsa de civila förlusterna (Ibid s. 254). Sveriges Olof Palme dåvarande statsminister gjorde ett uttalande om USA:s bombningar där han sa ”man bör kalla saker och ting vid sitt deras rätta namn, det som nu pågår i Vietnam är en form av tortyr” (Ibid s. 255).

De civila förlusterna under operationen blev dock relativt små på grund av att man innan operationen hade evakuerat befolkningen. 1623 människor fick sätta livet till (Ibid s. 256). Dock träffades sjukhus, skolor och bostadsområden av attackerna. USA och Nixon strävade efter att det skulle se ut som en ”hedersam fred”, men i det långa loppet så övergav USA Sydvietnam (Ibid s. 258). USA tog snabbt hem sina trupper till USA när operationen avslutades.

Linebacker II kostade USA många flygplan och vapen (Record 1998 s. 121).

3 Analys

Det som är intressant i operationerna är *hur* operationerna utförs, dvs det som ingår i *Jus in Bello*. Som tidigare nämnts finns det två kriterier som ingår i *Jus in Bello*. (1) Proportionalitetsprincipen vilken innefattar bland annat att antal civila dödade och oavsiktlig skadade (collateral damage) inte får vara oproportionellt om man ser till värdet på den militäriska segern. En balans mellan mål och medel måste finnas (Walzer 2004 s. 137). (2) Diskriminering av icke-stridande vilken innefattar att resurser bör läggas på att förhindra att civila och alltså icke-stridande personer ska vara skyddade från både direkt våld och från oavsiktlig skada (collateral damage) (Walzer 2004 s. 94). Dessa två kriterier måste vara uppfyllda för att ett krig ska föras på ett rättfärdigt sätt.

3.1 Operation Rolling Thunder

3.1.1 Proportionalitetsprincipen

Operation Rolling Thunder var USA:s första operation i Vietnamkriget och blev startskottet på hela Vietnamkriget. Det var en operation där USA ville visa deras militärkapacitet och att de inte tänkte gå in i något för att misslyckas.

USA:s mål i operationen, och med hela Vietnamkriget, var att stoppa kommunismens spridning. USA använde sig i operationen av bombplan där amerikanska flygbesättning satt skyddade långt ovanför marken medan de civila vietnameserna nere på marken inte var beredda på attackerna. Bomberna träffade inte alltid rätt mål utan många gånger föll bomberna okontrollerat på grund av att planen flög så högt upp.

De medel som USA visade sig använda för att uppnå ovanstående mål var oproportionella till de mål som USA hade. USA använde sig inte bara utav bomber utan även av napalm. Napalm är en bränsleblandning som är gelbildande. Från början användes det i syfte att förstöra skogarna och den växtlighet där gerillan gömde sig (Dowswell 2004 s. 24). Dock började napalmen användas mer okontrollerat ju längre operationen pågick, vilket bidrog till en omfattande förödelse för de civila. Napalmen är ett exempel på onödigt kemiskt vapen och ett överdrivet medel för att USA skulle kunna uppnå sina mål (Beckman, Mörkenstam 2009 s. 255).

USA hade fått restriktioner innan operationen började om att inte skada civila, något som USA till en början lyckades med. Operationen eskalerade ju längre den pågick och ju mer stressade USA blev att vinna desto fler civila fick sätta livet till.

Bombningarna och att de civila drabbades bidrog inte till att USA lyckades stoppa kommunismen. För att uppnå minskad spridning av kommunismen borde det ha funnits andra alternativ än krig. Till en början borde USA ha kunnat föra en dialog mellan nordvietnameserna och sydvietnameserna. Om USA sedan insett att krig var den sista utvägen borde man ha varnat civilbefolkningen och inte direkt påbörjat sitt angrepp på det sätt som USA gjorde.

USA:s syfte om att motivera Sydvietnam om att de inte skulle falla för kommunismen lyckades inte i den utsträckning som USA hade hoppats på. Operation Rolling Thunder bidrog genom sitt hårda anfall och det stora civila dödandet istället till att USA fick Nordvietnam att framstå som den bättre sidan. Operationen hade rättfärdiga intentioner till en början där USA ville undvika att civila dödades och förebygga att kommunismen spred sig så som den gjort i grannländerna. Ju längre operationen pågick ju mer eskalerade den och fler civila blev drabbade. De bombmål som USA från början hade var inte de enda som träffades. Enligt proportionalitetsprincipen kan Operation Rolling Thunder alltså inte rättfärdigas då de medel som användes inte var proportionella mot de mål som USA hade. De medel som användes var svåra för vietnameserna att försvara sig emot då USA låg långt före i krigsutvecklingen.

3.1.2 Diskriminering av icke-stridande

I operation Rolling Thunder hade USA som prioritering att skydda civila, men ju längre operationen fortskred blev USA alltmer desperata på grund av osäkerheten kring huruvida de skulle kunna uppnå sitt mål. USA glömde bort de civilas oskyldighet någonstans bland alla bomber och napalm som föll. USA:s desperation om att stoppa kommunismens utbredning visade sig vara svårare att uppnå än vad USA trott. Detta bidrog till att USA började bomba okontrollerat och att mål som de inte hade tänkt bomba blev bombade. De metoder som USA använde under krigsföringen gjorde att det var oundvikligt för civila att inte drabbas av både direkt och oavsiktlig skada. USA ville minimera dödandet av amerikanska soldater och det var därför man använde sig utav amerikanska bombplan som kunde skydda soldaterna på hög höjd. I och med detta hade de istället ingen möjlighet att skydda civilbefolkningen som befann sig på marken, eftersom det var mycket svårare att träffa de utsatta målen från hög höjd. Ingen ville ta risken som det innebar att vara beskyddare av civila. Här kan man ställa sig frågan vilka liv som är mest värdefulla; de amerikanska soldaternas eller de oskyldiga civila vietnamesernas?

Civila borde vara beskyddade av sin oskyldighet, men i denna operation hamnade de civila mitt ibland all förödelse utan att de egentligen hade någon som helst inblandning. Deras vardag blev värre än vad den var innan, och många civilas liv förstördes inte bara genom att många dog utan även genom att många

blev frångagna sina hus, jobb och tillgång till mat. Amerikanerna visste att civila rörde sig nere på marken och att de inte skulle hinna ta skydd från alla de tiotusentals bomber som föll eller den napalmen som släpptes ut. USA fanns inte heller på plats för att hjälpa till att rusta upp efter operationen. Aktörerna (USA) i denna operation har inte tagit något ansvar för sina handlingar (Walzer 2004 s. 96).

Då USA hade omfattande militär kapacitet t.ex. med många otroligt duktiga prickskyttar så låg USA steget före Vietnam i krigsföringen. Även USA:s överlägsna medel som användes bidrar till att det känns oundvikligt att inte civila skulle ha dödats vid de anfall som USA utförde. Exempelvis användningen av napalm som fäster sig på kroppen och fräter sönder huden bidrog till ett otroligt lidande och spår som sitter kvar än idag på de människor som drabbades. USA hade från början en god intention med själva operationen om att få bort kommunismen. De hade även fått instruktioner om att se till att hålla antalet skadade och dödade civila nere. Dock försvann de goda handlingarna fort in i de onda handlingarna. Alla civila som dog och även all den förödelse på Vietnams skog och mark bidrog till detta.

Enligt diskrimineringsprincipen kan inte denna operation rättfärdigas då USA gjorde mycket lite för att minska de civila förlusterna. Civilbefolkningen hade inte en chans emot den överlägsna amerikanska militära kapaciteten. USA ville till en början skydda de civila men när kriget urartade ökade risken för att amerikanska soldater skulle skadas och då värdesatte man deras liv högre än de oskyldiga civilas.

3.2 Operation Crimp

3.2.1 Proportionalitetsprincipen

Syftet med operation Crimp var att förstöra det tunnelsystem som fanns i Sydvietnam och i och med detta sätta stopp för det kommunistiska högkvarter som den nordvietnamesiska gerillan höll till i. Från USA:s synvinkel var operationen nödvändig och hade kunnat rättfärdigas om USA använt medel i proportion till deras mål. USA använde i början av operationen taktiska och proportionella medel så som tårgas.

Operationen skedde i tunnlar och man ville få bort gerillan (FNL) som befann sig där. Gerillan hade möjlighet att försvara sig emot tårgasen och att söka skydd. USA använde dock även i denna operation medel såsom bombanfall från ovan där det var omöjligt för gerillan och de som befann sig på marken att söka skydd. FNL får dock ses som en deltagande aktör i kriget, vilket gör att det ses som rättfärdigat att angripa då de inte kan räknas som oskyldiga civila. Tårgasen som användes skadade inte några civila direkt utan de som blev skadade av tårgasen var främst stridande vietnameser. De amerikanska soldaterna utsattes för risker, i viss grad onödiga, då de inte kände till tunnlar i samma utsträckning som gerillan och

inte heller var tränade att operera i tunnlar. Med användning av tårgas kan man urskilja en intention om att civila skulle undvika att skadas. Om USA endast hade använt tårgas i operationen hade den, enligt proportionalitetsprincipen, kunnat rättfärdigas då det är ett rimligt och proportionellt tillvägagångssätt för det mål som USA hade. Men då användningen av tårgas inte var det enda medel som USA använde leder det oss in på de medel som gjorde operationen oproportionell mot militäriska och politiska målen.

De oproportionella medel som användes var napalm och bombplan som fällde enorma mängder bomber. Genom tidigare operationer hade USA vid denna tidpunkt god kännedom om vilken skada det kemiska medlet napalm innebar inte bara på växtlighet och landområden utan även mot civila. Napalm kan inte anses proportionellt mot målet om att förstöra tunnlar för gerillan. Även användningen av de bombplan orsakade inte bara direkt skada på tunnlar (vilket enligt Proportionalitetsprincipen hade varit rättfärdigat), utan även på civila områden. På grund av att planen flög så högt blev det stor skada på närliggande hus och skogs- och landområden vilket inte är proportionellt till målet. Många civila kunde inte fortsätta leva sina normala liv utan deras livsnödvändigheter så som mat och jobb togs ifrån dem. Dessa medel kan ses som överdrivna medel från USA:s sida i förhållande till de mål som USA hade. USA behövde i denna operation dock inte ta samma hänsyn till de civila som i tidigare operationer i kriget då det inte fanns särskilt många civila i områdena runt tunnlar. Många civila drabbades trots detta på grund av att USA använde en alltmer aggressiv krigsföring när de började känna sig underlägsna.

Om vi ser till Proportionalitetsprincipen kan de medel som USA använde till en början ses som rättfärdigade mot de mål som USA hade. Men operationen i sin helhet är svår att rättfärdiga då USA använde sig utav överdrivna medel som inte var proportionella till de mål som fanns om att utplåna kommunismen. De medel som USA hade (napalm, bomber och tårgas) visade sig inte fungera på grund av att den nordvietnamesiska gerillan kunde sina tunnlar bättre än USA och det spelade därför ingen roll hur mycket USA bombade och förstörde. Tunnelsystemet var också större i omfattning än vad USA hade bedömt

3.2.2 Diskriminering av icke-stridande

I operation Crimp utsattes inte civila i samma utsträckning som under tidigare operationer för direkt lidande och oavsiktlig skada. Då denna operation främst skedde under jorden mot stridande lyckades många civila klara sig undan. Om USA endast hade använt sig av tårgas hade de amerikanska soldaterna tagit risker för att skydda civila från direkt skada. Genom att amerikanerna inte kände till tunnlar i samma utsträckning som den vietnamesiska gerillan tog de risker när de gick ner i tunnlar och stred direkt emot gerillan istället för att ”gömma sig” i ett bombplan högt upp i luften. Dock dröjde det inte länge innan USA endast använde sig av bombplan och tungt artilleri för att göra operationen så massiv som möjligt. De amerikanska soldaterna tog då inte, i samma utsträckning som

tidigare (vid tårgasanvändning), lika stora risker för att skydda civila då de satt i bombplan högt upp och skyddade med hjälp av det tunga artilleri som användes.

De civila blev än en gång utsatta för direkt våld och oavsiktlig skada både genom att deras hus blev förstörda men även genom att landområden förstördes. Detta skedde genom att de bomber som fälldes inte bara träffade tunnlarna utan även många närliggande områden. Detta skedde på grund av att planen flög relativt högt upp och därför hade svårt att träffa utsatta mål. De amerikanska soldaterna använde sig även utav det kemiska medlet napalm vilket de sedan tidigare operationer visste orsakade både direkt och indirekt skada på civila. Även stora landområden sattes i brand. Genom att man använde sig av napalm och bomber var det oundvikligt att civila och icke-stridande skulle bli drabbade både direkt och indirekt. Hade USA endast använt sig av tårgas eller handgranater i tunnlarna så hade man kunnat undvika att civila blev drabbade i samma utsträckning.

Om man ser till de avsikter som USA hade med operationen kan dessa anses som ”goda”. De effekter som uppkom kan dock anses som övervägande dåliga i och med att målet om att krossa kommunismen inte lyckades. Då USA inte lyckades med operationen och inte kunde överta hela tunnelsystemet på grund av att det var för stort och för att den vietnamesiska gerillan var för duktiga motståndare, kan operationen inte rättfärdigas.

3.3 Operation Linebacker II

3.3.1 Proportionalitetsprincipen

Operation Linebacker II var en av de sista operationerna i Vietnamkriget och varade endast i elva dagar (Smedberg 2008 s. 254). På dessa elva dagar lyckades dock USA att göra stor skada på stora landområden och infrastruktur. Man kan tycka att USA gjorde mycket för att skydda de civila då de dagar tidigare hade evakuerat de flesta civila som rörde sig på de platser som skulle bombas detta gällde enbart mål i Sydvietnam inte i Nordvietnam. Men trots detta så tog USA ingen hänsyn till vilka byggnader och områden som skulle kunna klassas som proportionella gentemot deras mål (fred). USA förstörde vitala byggnader så som sjukhus, som behövs för att ett samhälle ska kunna fungera. Även om de civila evakuerades så hade de ju egentligen inget samhälle att komma tillbaka till efter att bombningarna upphört. Det kan inte vara proportionellt med ett fredssyfte att civila ska drabbas genom att deras samhälle blir totalförstört, och att de sedan inte får någon hjälp att bygga upp det igen.

USA använde mycket vapen och många av dessa var så kallade ”smarta vapen” som då visade hur överlägsna USA var gentemot vietnameserna. De medel som användes från USA:s sida kändes mer som en uppvisning och en typ av skrämstaktik för att skrämja sig till en fred än proportionella. Känslan blir att USA ville visa upp hur överlägsna de var och på så sätt visa att Nordvietnam

egentligen inte hade något annat val än att inleda fredsförhandlingar med USA. De medel som USA använde är inte proportionella till det fredssyftet som angavs som anledning till bombningarna under operation Linebacker II.

Antal döda under operationen var egentligen inte så många, 1623 liv (Smedberg 2008 s. 256), men det som var och är upprörande med operationen är de civila områdena och nödvändiga byggnader som förstördes. Det var detta som gjorde att allmänheten runt om i världen reagerade så kraftigt på operation Linebacker II. En invändning mot att så ”få” personer dödades under operationen är att det egentligen inte borde ha varit någon som blir dödad under en början till fredsförhandlingar. USA ville få det att framstå som en hedersam fred, vilket de misslyckades med. En hedersam fred kan inte bestå av att man med överlägsna vapen och oproportionellt våld förstör ett samhälle, vilket mestadels drabbar de civila och inte i första hand riktar sig mot gerillan (FNL), som ju var tanken. Att USA drog hem sina trupper fort efter att operationen var ”slutförd” innebar att de lämnade massor av civila i ett slags tomrum där de fick försöka att klara sig så gott de kunde utan ett fungerande samhälle. USA framställs som att de ville rädda sitt eget skinn och därför även övergav sina allierade i Sydvietnam. Detta visar tydligt att USA inte lyckades uppnå sina mål, utan återigen använde sig av mycket våld och lämnade kvar ett raserat samhälle utan att egentligen bry sig särskilt mycket om medlen varit proportionella mot de mål de ville uppnå.

De vapen som USA använde var inte rimliga och det var heller inte sättet som dessa användes på. För att ytterligare poängtera detta så användes vapnen för att förstöra ett helt samhälles livsnödvändigheter. Det är svårt att förstå hur USA kunde motivera att attackera byggnader så som sjukhus och skolor. Det känns inte som att syftet, fred, kan uppnås genom förstörelse av denna typ av civila rättigheter och nödvändigheter.

USA hade intentioner om att undvika att skada civila och detta var något som skulle prioriteras. Man måste säga att USA ändå lyckades med detta mål om man ser till antal civila som skadades. USA evakuerade de civila från platserna som var tänkta att bombas några dagar innan bombningarna drog igång. Detta visar att USA menade allvar om att försöka skydda de civila och deras oskyldighet i kriget. USA lyckades på detta plan med deras intentioner, men misslyckades grovt då civila skadades genom att de inte längre hade något samhälle att komma tillbaka till.

3.3.2 Diskriminering av icke-stridande

Som tidigare nämnts så evakuerades den civila befolkningen innan bombningarna påbörjades. Detta medförde givetvis att det var ”få” civila som skadades. De civila skyddades från direkt våld, men enligt vår mening inte mot ”oavsiktligt våld” (collateral damage). Det ”oavsiktliga våldet” bestod i att USA bombade sönder viktiga byggnader och dylikt som indirekt påverkar civilbefolkningens leverne. Ingen kan leva i ett samhälle utan sjukhus och skolor. Detta gjorde det svårt för de civila att komma tillbaka till sina hem, trots att de ju faktiskt inte hade blivit

dödade så utsattes de i alla fall för stor skada. USA ville att det skulle framstå som att skyddandet av civila prioriterades, vilket det gjorde på ett sätt, och att målen vara att förstöra för gerillan (FNL). De civila sågs som oskyldiga och det var därför som de evakuerades. Trots dessa satsningar från USA:s sida lyckades man ändå inte uppfylla kraven från diskriminering av icke-stridande. Detta väckte stora protester och Sveriges dåvarande statsminister Olof Palme fördömde bombningarna och kallade operation Linebacker II för tortyr. Många var överens om detta trots USA:s försök att få operationen att framstå som hedersam och början till ett fredsavtal mellan de två kombattanterna.

USA var mycket överlägsna vad gäller de medel som användes, vilket även medförde att USA egentligen inte tvingades att ta några risker för att skydda civilbefolkningen. De använde sig av så kallade ”smarta vapen” och behövde inte vara särskilt oroliga för sina egna liv och inte heller behövde de ta några risker på grund av att de flesta civila redan hade evakuerats flera dagar tidigare. USA kunde bomba utan att riktigt tänka efter och på så sätt förstöra de som kom i deras väg.

Enligt diskrimineringsprincipen så skulle denna operation egentligen kunna rättfärdigas då få civila skadades under striderna och mycket av USA:s krigföring gick ut på att skydda civilbefolkningen. Men då samhällen och många ”onödiga” mål i dessa bombades, så måste vi ta med i beräkningarna att civila ändå skadades på ett onödigt och illasinnat sätt när de inte längre hade något fungerande samhälle att komma tillbaka till.

4. Slutsats

Vietnamkriget är ett omdebatterat krig, främst med tanke på den krigsföring som USA bedrev. Vi har analyserat tre olika operationer i Vietnamkriget med hjälp av Walzers syn på teorin om rättfärdigat krig, och då främst med inriktning på *Jus in Bello*. Debatten efter krigsslutet mest rört själva krigsföringen i Vietnamkriget har detta varit vårt fokus. De två kriterierna som innefattar *Jus in Bello* är ”Proportionalitetsprincipen” och ”diskriminering av icke-stridande”. Om man ser till båda dessa kriterier har utgången av vår analys skiljt sig lite mellan de tre olika operationerna. Dock har vi haft svårt att i något fall kunnat rättfärdiga en hel operation. Vissa delar av operationerna har kunnat rättfärdigas, men i det stora hela kan vi inte se att den krigsföring som USA bedrev kan rättfärdigas. USA:s mål med operationerna var att de ville stoppa kommunismens utbredning. Då Vietnamkriget började gå sämre för USA började de även att använda oproportionellt mycket medel så som napalm och bombflyg. Istället för att skapa ett förtroende med civilbefolkningen bombades deras byar sönder. Den kraft som USA slog till med och den förödelse som USA orsakade kan inte leva upp till hur en rättfärdigad krigsföring ska gå till.

Då vi har undersökt tre betydande och stora operationer i Vietnamkriget och inte lyckats hitta argument för att kunna rättfärdiga dessa tyder detta på att krigsföringen som USA bedrev inte har ändrats från den första operationen till den sista. Detta bevisar att USA inte tagit lärdom av de misslyckanden och den kritik som de fått från omvärlden under krigets gång. De tre operationerna genomfördes i olika faser av kriget vilket stärker vår slutsats om den icke-förändrade krigsföringen. Detta visar även att hela kriget inte kan rättfärdigas enligt *Jus in Bello*. Trots att vi endast har undersökt tre operationer visar dessa operationer på en icke-rättfärdigad krigsföring genom hela kriget från USA:s sida. Teorin om Just War säger att de olika händelserna i ett krig inte är oberoende av varandra, utan att om en handling inte kan rättfärdigas så innebär detta att hela kriget inte kan rättfärdigas. På grund av detta kan vi hävda att USA:s krigsföring i Vietnamkriget inte var rättfärdigad enligt *Jus in Bello*.

Förslag på vidare forskning i ämnet skulle kunna vara att undersöka och analysera ytterligare operationer för att kunna stärka och testa denna slutsats om att USA:s krigsföring i Vietnamkriget inte var rättfärdigad enligt *Jus in Bello*.

USA ville stoppa kommunismens spridning och på så sätt ställa allting tillrätta i Vietnam. Istället för att lyckas med detta blev det startskottet på ett krig som skulle gå långt bortom kravet på proportionalitet och diskriminering av icke-stridande. Så pass sönderbombat som Vietnam blev var inte i proportion till de mål USA hade när de gick in i operationerna. USA hade även ett överläge gentemot vietnameserna i den militära kapaciteten, till exempel med bombplanen

och de ”smarta” vapnen. Trots detta misslyckades USA med alla sina mål om att stoppa kommunismen. Vietnamkriget kan därför ses som ett stort misslyckande från USA:s sida, som endast ledde till flera förstörda samhällen och många dödade civila, och ett lidande för en nation till dagsdato.

Avslutningsvis vill vi poängtera att USA:s krigsföring i Vietnamkriget inte lever upp till kriterierna för *Jus in Bello*.

5. Referenser

Litteratur

Badersten, Björn, 2006. *Normativ Metod: att studera det önskvärda*. Danmark: Narayana Press

Beckman, Ludvig - Mörkenstam Ulf, 2009. *Politisk teori*. Malmö: Liber AB

Dowswell, Paul, 2004. *Vietnamkriget*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael - Oscarsson, Henrik - Wängnerud, Lena 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts Juridik AB.

Mangold, Tom - Penycate, John, 1985. *The Tunnels of Cu Chi: a remarkable story of war in Vietnam*. Great Britain: Cox & Wyman Ltd, Reading, Berkshire

Mingst A, Karen, 2007. *Essentials of International Relations*, 4e. New York: W. W. Norton & Company

Moorcraft L, Paul - Taylor M, Philip, 2008. *Shooting The Messenger the political impact of war reporting*. Washington: Potomac Books Inc

Nye S, Joseph Jr, 2009. *Att förstå internationella konflikter*. Kina: Liber AB

Record, Jeffrey, 1998. *The Wrong War: why we lost in Vietnam*. USA: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Smedberg, Marco, 2008. *Vietnamkrigen 1880-1980*. Lund: Historisk Media

Walzer, Michael, 2004. *Arguing about war*. Yale: University Press